

Economie en Samenleving

Niet vaak koopkrachtdaling na verweduwing

In 2001–2003 vereduwden in totaal 175.000 mensen. In veel gevallen viel een partner weg die bijdroeg aan het inkomen van het huishouden. Gemiddeld daalde het besteedbaar inkomen van het huishouden na de verweduwing met 22%. Bij vrouwen was de daling groter dan bij mannen, omdat zij vaker een laag of geen eigen inkomen hadden.

Toch gaat de achtergebleven partner er meestal niet in koopkracht op achteruit. Koopkracht is het aan de persoon toegekende besteedbare huishoudensinkomen dat is gecorrigeerd voor samenstelling en grootte van het huishouden. Alleen van vrouwen die op jonge leeftijd vereduwden (leeftijd na verweduwing onder de 65 jaar) daalde de koopkracht in doorsnee met ruim 2%. De koopkracht van oudere weduwen (leeftijd voor verweduwing boven de 65 jaar) steeg licht. Weduwnaars gingen er in doorsnee zelfs met meer dan 10% in koopkracht op vooruit.

De gewijzigde samenstelling van het huishouden is de verklaring voor het grote verschil in inkomens- en koopkrachtontwikkeling. Er is weliswaar iemand weggevalen die mogelijk bijdroeg aan het inkomen, maar de achtergebleven partner hoeft het overgebleven inkomen niet meer te delen.

Mannen en vrouwen die jong weduwnaar of weduwe worden, vallen vaak terug op een uitkering volgens de Algemene Nabestaandenwet (Anw). Voor 45% van de vrouwen en 12% van de mannen was deze uitkering na het overlijden van de partner de voornaamste inkomensbron. Dat hogere aandeel vrouwen onder de Anw'ers komt door hun geringere deelname aan de arbeidsmarkt. In het jaar na de verweduwing had slechts 21% van de vrouwen werk als belangrijkste bron van inkomsten tegenover 55% van de mannen. De overgang van een situatie zonder eigen

JAN-WILLEM BRUGGINK EN SASKIA TE RIELE (CBS)

inkomen naar een situatie met inkomen uit arbeid als belangrijkste inkomensbron kwam maar weinig voor. Dat duidt erop dat er bijna geen vereduwden zijn die na de dood van hun partner de arbeidsmarkt betreden.

Voor mensen die na hun 65ste hun partner verloren was en bleef pensioen de belangrijkste inkomensbron.

Belangrijkste inkomensbron voor en na verweduwing, vereduwden jonger dan 64 jaar, verweduwing in 2001-2003

Jaar na verweduwing	Jaar na verweduwing						
	totaal	werk	WW bijstand e.d.	WAO	pensioen	ANW	zonder ink
Mannen							
totaal	100	55	3	7	22	12	0
werk	66	54	0	0	7	4	0
WW, bijstand e.d.	9	1	3	0	0	4	0
WAO	9	0	0	7	0	1	0
pensioen	13	0	0	0	13	0	0
ANW	0	0	0	0	0	0	0
zonder inkomen	3	0	0	0	1	1	0
Vrouwen							
totaal	100	21	2	4	28	45	0
werk	39	17	1	0	12	9	0
WW, bijstand e.d.	6	0	1	0	1	5	0
WAO	10	1	0	4	2	4	0
pensioen	3	0	0	0	2	1	0
ANW	1	0	0	0	0	1	0
zonder inkomen	42	3	1	0	12	26	0

Bron: CBS

Monetaire Zaken

JOS SMEEHUIJZEN (DIVISIE STATISTIEK & INFORMATIE DNB)

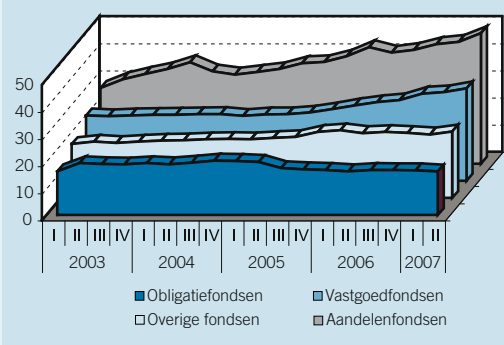
Nederlandse beleggingsfondsen onder druk ondanks goed rendement

De omvang van de Nederlandse beleggingsfondsen is in de eerste helft van dit jaar gegroeid naar 123 miljard euro, met name door de goede beleggingsresultaten die door de sector zijn behaald. De aandelenfondsen profiteerden van de positieve stemming op de beurzen terwijl ook de vastgoedfondsen mooie opbrengsten rapporteerden. De obligatiefondsen boekten echter, mede door de stijgende rente, verlies. Voor de sector als geheel kwam het rendement op de beleggingen van de afgelopen twaalf maanden uit op 15%. Dit ligt ruim boven het gemiddelde rendement van de voorgaande drie jaar (11%).

De omvang van de beleggingsfondsensector benaderde in de eerste helft van 2007 het recordniveau van september 2000 weer, na allerlei wederwaardigheden in de afgelopen jaren zoals een sterke terugval (de sector kromp 30% in ruim twee jaar) en een gestaag herstel, ook al verplaatsten in de jaren 2004 en 2005 enkele grote aanbieders, vanwege fiscale en kostenoverwegingen, voor 10 miljard euro aan fondsen naar Luxemburg. De groei van de laatste jaren is vooral te constateren bij de aandelen- en de vastgoedfondsen (zie grafiek).

De goede resultaten van het afgelopen jaar hebben (nog) niet tot nieuwe investeringen door de belegger in Nederlandse beleggingsfondsen geleid: sinds september 2006 is zelfs sprake van een netto uitstroom. Andere beleggingsvormen en sparen zijn blijkbaar aantrekkelijker. Blijkens de spaarstatistiek is in de laatste twaalf maanden netto bijna 14 miljard euro gespaard. Ook de buitenlandse beleggingsfondsen winnen aan populariteit: de Nederlandse belegger legde hier in dezelfde periode per saldo ruim 5 miljard euro in. Het grootste deel hiervan (80%) is overigens in Luxemburg ingelegd, dus ook in fondsen van Nederlandse aanbieders.

Balanstotaal van beleggingsfondsen (in miljarden euro's)

Bron: DNB

Ondanks de goede resultaten staat de Nederlandse beleggingsfondsensector dus onder druk. Inmiddels zijn wel diverse fiscale en organisatorische maatregelen getroffen met als doel de Nederlandse fondsmarkt aantrekkelijker te maken. In de nabije toekomst zal moeten blijken of deze hervormingen de concurrentiepositie van de Nederlandse beleggingsfondsen verstevigen.

Renteschok

De periode van gratis geld voor banken is definitief voorbij. Was de rente voor kortlopende leningen tussen 2003 en 2005 op het niveau van 2%, sinds 2006 is hij verdubbeld tot ruim boven de 4%. Dit toont de gestippelde lijn, het 3-maands

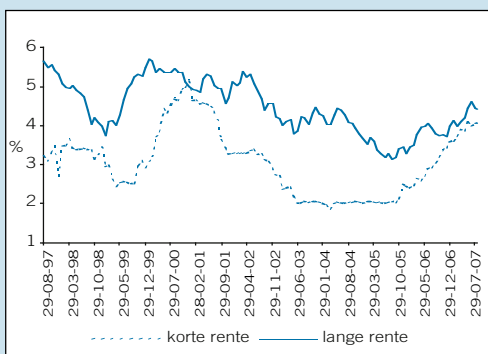
Euribortarief, in de grafiek. Hiermee kan worden gesproken van een heuse renteschok.

Overigens is de korte rente volgens veel economen terug op een normaal niveau dat hoort bij een gezonde economische ontwikkeling. Trek van de 4% ongeveer 2% inflatie af, en je houdt een reële rente van 2% over. Dit is een normale risicopremie voor het uitlenen van geld voor een korte periode. Juist het renteniveau van 2% tussen 2003 en 2005 was abnormaal laag. De verklaring voor dit lage niveau is de grote hoeveelheid liquiditeit die de ECB (en andere centrale banken in de wereld) ter beschikking stelden om de economie en de financiële markten in het bijzonder de gelegenheid te geven zich te herstellen na de ineenstorting van de beurzen in 2001 en de daaropvolgende recessie.

De rente voor langlopende leningen beweegt overigens in deze periode veel minder heftig. Dit is te zien aan de vaste lijn, het rendement op 10-jarige Nederlandse staatsleningen, die zich de afgelopen vijf jaar rond de 4% beweegt, met een kleine dip naar beneden in 2005 en een sprongetje omhoog dit jaar. Dit weerspiegelt het economisch herstel dat zich aftekende in 2006 en zich voortzette in 2007.

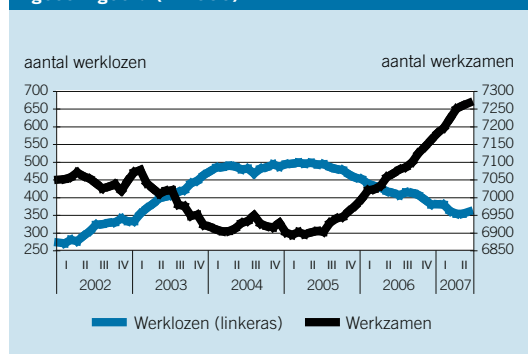
De effecten van de renteschok zijn vooral te vinden bij mensen en bedrijven met schulden tegen variabele rente. Zij zien hun rentebetalingen op kredieten, leningen en hypotheekens fors oplopen. Ook banken moeten aanzienlijk meer betalen voor geld dat zij vaak voor een korte periode lenen op de geldmarkt en voor langere perioden uitlenen. Het feit dat de korte rente en de lange rente naar elkaar toe kruipen, zet de rentemarges van banken onder druk.

De maandelijkse ontwikkeling van de rente voor kortlopende en langlopende leningen in de afgelopen 10 jaar

Bron: Bloomberg en AFM

Werkloze en werkzame beroepsbevolking, seizoen gecorrigeerd (x 1.000)

Bron: CBS

Werkloosheid daalt in trager tempo

De seizoen gecorrigeerde werkloosheid kwam in de periode mei-juli 2007 uit op gemiddeld 356.000 personen, 6.000 meer dan de periode april-juni 2007. Vergeleken met een halfjaar eerder is de werkloosheid 20.000 lager. Dit komt overeen met een daling van gemiddeld 3.000 per maand. In een eerdere halfjaarsperiode daalde het aantal werklozen nog met gemiddeld 6.000 per maand.

De niet voor seizoen gecorrigeerde werkloosheid bedroeg in de periode mei-juli 2007 gemiddeld 363.000 personen, 53.000 lager dan een jaar eerder. Deze afname kwam bijna geheel voor rekening van de 25-44-jarigen. In deze groep nam de werkloosheid in een jaar tijd af met 47.000 personen. De werkloosheid kwam daarmee uit op 3,4%, het laagste percentage in de afgelopen vijf jaar. Bij de 45-plussers daalde de werkloosheid ook, maar minder, met 11.000 personen. Alleen bij de 15-24-jarigen kwam het aantal werklozen hoger uit. Het aantal jeugdige werklozen nam in een jaar tijd toe met 5.000 personen.

De werkzame beroepsbevolking bedroeg in de periode mei-juli 2007 gemiddeld 7,3 miljoen personen, 200.000 meer dan een jaar geleden. Het aantal personen met een baan van 12 uur of meer per week steeg in alle leeftijdscategorieën maar mede door de vergrijzing en toenemende arbeidsparticipatie kwam het leeuwendeel van de toename voor rekening van de 45-plussers.

De bruto arbeidsparticipatie, het aandeel van de beroepsbevolking in de bevolking van 15-64 jaar, steeg in een jaar tijd met 1,2 procentpunt tot 69,4%. De arbeidsparticipatie steeg in alle leeftijdscategorieën, maar de grootste stijging deed zich voor bij de jongeren. In deze jongste leeftijdsklasse nam de arbeidsparticipatie in een jaar tijd toe met 1,5 procentpunt tot 44,9%. In de periode 2001-2006 was er nog sprake van de dalende participatie van jongeren. Maar mede door de gunstige situatie op de arbeidsmarkt is de arbeidsparticipatie onder jongeren sinds medio 2006 vrijwel iedere maand toegenomen.